

Polerade fasader och kontroversiella kulisser

Välgörenhetsarbete bland hemlösa djur

Denna artikel handlar om välgörenhetsarbete och dess olika rum med fokus på föreningen Rodoksen kodittomat eläimet ry¹ som jag är verksam i. Denna förening hjälper hemlösa² djur på ön Rhodos i Grekland. Syftet med artikeln är att tränga bakom välgörenhetsarbetets ofta välpolerade fasader för att blottlägga arbetets mångdimensionella och kontroversiella karaktär. Jag vill belysa hur olika rum för välgörenhet skapas samt hur dessa rum fylls med känslor och kulturell mening.

De rum där välgörenhetsarbetet görs och pågår är både privata och offentliga. Frågor som jag söker svar på är: Vad går detta specifika välgörenhetsarbete bland hemlösa djur ut på och hur görs välgörenhet i alla dess olika former? Vad händer i de olika rummen, på den offentliga scenen och i de privata kulisserna? Hur påverkar kulisserna scenen och tvärtom, och vilka betydelser ges arbetet i dessa olika rum?

Materialet som jag analyserar består av mina personliga reflektioner om välgörenhetsarbetet och innefattar hundratals meddelanden

som jag har skickat till andra föreningsmedlemmar via messenger. Materialet består även av meddelanden och kommentarer som föreningen fått på Facebook och per e-post under åren 2016–2018³. Jag har valt att plocka fram meddelanden och kommentarer som på olika sätt beskriver verksamheten i dess olika rum. Jag ser en tydlig ökning i antalet meddelanden sedan 2016, och i och med att verksamheten har avancerat, har även mängden meddelanden ökat. Meddelandena i messenger påminner om minnes- och dagboksanteckningar som skrivits i stunden, i välgörenhetsarbetets kulisser, till andra föreningsaktiva med förtroende. De avspeglar och avslöjar en del av välgörenhetsarbetets mångdimensionella karaktär och hur jag som en aktör bland många aktörer upplever arbetet. Scenen behandlas utgående från föreningens Facebooksida för det är där föreningen till stor del existerar, där vi syns, agerar och är verksamma. Även e-postmeddelanden utgör en källa för behandlingen av scenen och för hur scenen och kulisserna hänger ihop.

Denna studie är autoetnografisk⁴ och jag använder en självpositionerande och självreflekerande metod för att analysera mina egna erfarenheter av välgörenhetsarbetet. Jag gör nedslag både i privata rum (genom messenger) och offentliga rum (genom att utgå från föreningens Facebooksida och e-postkorrespondens). Erving Goffmans teoretiska begrepp *front stage* och *back stage* används som analytiska redskap för att förstå hur välgörenhetens rum skapas och fylls med kulturell mening.

Kulturanalys på scenen och i kulisserna

Arbetet bland de hemlösa katterna och hundarna på Rhodos inleddes efter min första visit till Rhodos hösten 2015. Mötet med de hundratals hemlösa katterna och framför allt med en liten svartvit kattunge, som vi senare samma höst adopterade, gjorde vår semesterresa till något helt annat än en semester. Istället för avkopplande stunder på stranden eller på uteserveringarna etablerade vi åter-

kommande praktiker och tog an speciella rutter i staden Rhodos för att förse katterna med mat och vatten.⁵

Att träda in i de hemlösa djurens värld och att idka välgörenhetsarbete bland dem har betytt en förskjutning från en roll till flera andra roller. Från att ha varit en turist som besöker Rhodos blev jag som följd av resan även en aktivist och snart även en djurforskare. Dessa olika sidor av mig sammanflätas med varandra och påverkar mitt agerande i de olika rollerna. När jag första gången besökte Rhodos fungerade jag inte som en aktiv etnograf. Som forskare var jag då i off-läge, men eftersom att jag ville förstå och undersöka det jag hade upplevt aktiverade jag mitt forskarjag. Under de senaste två åren har jag gradvis förflyttat mig till forskarens on-läge (jfr Ehn 2014:66). Detta har betytt att jag har både zoomat in för att se detaljer och nyanser i välgörenhetsarbetet och zoomat ut för att se dessa i relation till ett större sammanhang. Jag knyter därmed an till en av kulturanalysens grundprinciper – nämligen att stanna upp vid till synes triviala detaljer och att betrakta dessa som kulturellt betydelsebärande element (jfr Ehn & Löfgren 2012).

När jag träder in i rollerna som aktivist och forskare är det olika saker jag iakttar och söker svar på. Som aktivist agerar jag mest praktiskt och konkret då jag fattar beslut, påverkar och utför uppgifter som hör till föreningen och välgörenhetsarbetet. Som forskare försöker jag tolka och beskriva olika kulturellt kodade och socialt präglade situationer. Då ställs välgörenhetsarbetet i fokus för både ett inifrån- och utifrånperspektiv.

När jag betraktar välgörenhetsarbetet ur de olika perspektiven har jag behov för den etnologiska och kulturanalytiska verktygslådan som innehåller forskarens färdigheter, intressen och metoder (Fingerroos 2003). Det autoetnografiska perspektivet är givande men behöver förenas med distansskapande strategier, så att man även kan förstå forskningsprocessen och det man undersöker på ett mer abstrakt plan (Fingerroos & Jouhki 2014: 91–93). Därför bör man kritiskt granska de egna subjektiva erfarenheterna istället för att framställa viss information som självklarheter (Ehn & Löfgren 2012:107). För att lyckas behövs kritisk självreflektion.

I rollerna som aktivist och forskare spelar kroppsliga och sinnliga dimensioner olika betydelser och de får olika intensitet. Att bli lyhörd för det egna känslolandskapet och att uppnå sinnlig skärpa är viktigt för att kunna observera och analysera välgörenhetsarbetet på ett mångdimensionellt plan (för den affektiva svängningen, se till exempel Howes 2003 och Pink 2009).

Genom kroppslig information och empati är det möjligt att nå fram till kunskap och olika aspekter som uppstår i möten mellan olika personers upplevelser och som ofta dessutom är svåra att klä i ord (Ylönen 2004:3535). Via den kroppsliga och sinnliga kunskapen kan vi nå tyst kunskap som baserar sig på omedveten och ofiltrerad kunskap. Johanna Uotinen kallar kroppslig kunskap för oskarp för att beskriva dess vaghet, undangömdhet och svårigheten med att göra den begrepslig (Uotinen 2010:87–93).

Bara en bråkdel av förenings- och välgörenhetsarbetet försiggår i det offentliga rummet och merparten i det privata. Därför blir Erving Goffmans begrepp *front stage* och *back stage* intressanta analysredskap när man betraktar både *scenen* (det offentliga) och *kulisserna* (det privata). Goffman (1974) påstår nämligen att vi alla står på teaterscenen och spelar olika roller. I sin bok *Jaget och Maskerna – En studie i vardagslivets dramatik* beskriver Goffman detta identitetsskapande genom att använda sig av metaforer från teatervärlden.

Goffman delar upp scenen i den främre och bakre scenen. Med främre scenen avser han platsen där föreställningen äger rum, det publiken kan se och ta del av. Det som pågår här är dock bara en bråkdel av ett större skeende. Goffman talar om hur föreställningar i den främre scenen upprätthåller och förkroppsligar olika normer om hur man behandlar sin publik och hur man uppför sig inom hör- eller synhåll från publiken. Den bakre scenen likställer Goffman med det som sker i kulisserna. Med det här menar Goffman sådant som kan skada det intryck som har skapats på den främre scenen eftersom både scenen och kulisserna påverkar varandra (Goffman 1974:97).

Andra viktiga med scenen och kulisserna förankrade begrepp är *fasad* som används i syfte att beskriva en persons standarduppträdande eller sätt på vilket personen uttrycker sig. Fasaden kan indelas i två delar, *framträdande och manér*. Med framträdande menar han den aktivitet som görs framför åskådare i syfte att influera dem på något vis. Med manér menar han däremot de sätt som personen uttrycker sig på och som exempelvis upplyser oss om vilken ställning personen tar i samtalet. Man kan ha ett aggressivt och överlägset manér eller ett undfallande manér. Dessa två delar, både fasad och manér, förväntar vi oss ska överensstämma, men ibland kan dessa också hamna i strid med varandra (Goffman 1974:30).

Goffman skriver också om hur en social fasad kan bli en så kallad kollektiv representation. Han menar att en given social fasad tenderar att bli institutionaliserad så till vida att den ger upphov till abstrakta, stereotypiserade förväntningar. Fasaden blir därmed en kollektiv representation och en realitet av egen kraft. Han skriver också om hur etablerade sociala roller redan har förutfattade fasader. Här kan vi till exempel tänka oss att både rollen som aktivist och djurforskare kommer med många förutfattade meningar och uppfattningar som man måste anpassa sig till och agera efter. Goffman menar nämligen att när en individ åtar sig en etablerad social roll finner hen i de flesta fall att en speciell fasad redan har upprättats för den. Han menar ytterligare att vi blir tvungna att upprätthålla en given fasad oberoende om vi ursprungligen motiverades av en önskan att utföra den givna uppgiften eller av en önskan att upprätthålla den fasad som motsvarar den (Goffman 1974:33).

Välgörenhetsrum etableras

I december 2015 hade jag deltagit som privatperson på en julmarknad i brandkårshuset i Åbo och där träffat en ung kvinna som hade adopterat en hemlös katt från Rhodos. Vi beslöt att träffas på nytt och det gjorde vi i januari 2016. Denna träff utgjorde startskottet för det konkreta välgörenhetsarbetet bland djuren på Rhodos. Jag

Välgörehetsarbetet pågår i flera olika rum samtidigt och en av de mest konkreta rummen är bland de hemlösa djuren på Rhodos.

har varit föreningens ordförande från första början och den unga kvinnan föreningens sekreterare.

De första månaderna efter att föreningen hade grundats utgjorde en tid då föreningens styrelsemedlemmar, jag, min man och denna unga kvinna, aktiverade oss både mentalt och konkret i de *välgörehetsrum* som vi trädde in i och skapade omkring oss. Det var vi som nu skulle utveckla föreningens verksamhet på hemmaplan

och på Rhodos. För detta ändamål blev Facebook och kommunikationen i messenger avgörande och än idag är dessa medier de viktigaste i upprätthållandet av de sociala kontakterna som behövs för att utveckla verksamheten både i Finland och på Rhodos. Därför är dessa meddelanden såväl som e-postmeddelanden och kommentarer på Facebook viktiga beståndsdelar i vad som kan betraktas som ett narrativt görande av välgörenhetens rum.

De första meddelandena till föreningens sekreterare skrevs 2.2.2016. När vi väl hade beslutit om att grunda en förening och skrivit dess stadgor, gjorde vi en ansökan till Patent- och registerstyrelsen för att registrera föreningen:

På deras sidor [Patent- och registerstyrelsen] står det att vår ansökan behandlas. Jag ringer dit imorgon och frågar hur det står till med den. Efter det kan vi börja trumma för föreningen på riktigt. Vi kan även ansöka om tillstånd att samla medel 🙌 😊 (8.2.2016)

Meddelandet visar att föreningen och människorna bakom den levde i spännande tider i början av februari 2016. Vi både väntade på besked om registreringen som skulle legitimera oss som förening och planerade vidare på vår verksamhet som om vi redan fanns till. I vår verklighet hade redan ett välgörenhetsrum skapats och vi agerade i detta rum med att utveckla föreningens verksamhet på olika sätt. Att vi även officiellt godkändes som en förening gjorde att vi så småningom också etablerade oss i ett offentligt rum. Föreningen Rodoksen kodittomat kissat ry är från och med 9.2.2016 en registrerad förening.

När jag tittar på meddelanden som skickats 2016 ser jag att en stor del av dem gällde hur vi kunde och borde skaffa medel för vår verksamhet, till exempel genom aktivt deltagande i olika evenemang. Vi planerade (och agerade) därmed i kulisserna i väntan på att scenen skulle etableras. I början av verksamheten skriver vi nämligen även om hur vi succesivt byggde upp verksamheten med egen hemsida, e-post och Facebook. Målsättningen var att informera allmänheten

om att vi fanns till och att synliggöra vad vi gjorde. Arbetet i kulisserna var samtidigt en läroprocess; vi lärde känna varandra och varandras sätt att arbeta.

Jag kunde sätta en länk till vår hemsida på Facebook och en inbjudan att bli medlem. På så sätt skulle vi kunna få medlems-saken framåt. Passar det? Hemsidorna är bra och där finns mycket information 👍 Tack för att du gjorde dem! Kan vi även få dem på engelska? Jag kan börja översätta 😊 (12.3.2016)

Första året byggde vi upp ”infrastrukturen” för verksamheten både i Finland och på Rhodos. Det mesta arbetet pågick i det privata rummet, i kulisserna, men samtidigt etablerades även officiella rum. Detta skedde gradvis, dels genom vår hemsida och dels då vi etablerade oss som en aktör bland andra djurskyddsföreningar med ett nätverk bestående av veterinärer, volontärer och varuleverantörer på Rhodos. Vi blev mera synliga genom att vår verksamhet blev allt mer känd både på Rhodos och i Finland. I kulisserna pågick som nämnts läroprocesser. Vi lärde känna varandra, men skaffade också ny kunskap om katter och hundar, om deras hälsoproblem och hur vi skulle handskas med dem. Mycket av tiden gick även ut på att lära sig vad det innebar att förestå en förening.

God dag! Såg du räkningen som veterinären skickade och som gällde Bernt [en hemlös katt]? Det blev dyrt för oss 😞 men priserna är ingenting jämfört med finska priser! I fortsättningen ska jag alltid be om att få en offert, som de inte brukar göra men som de kan göra för oss. Då vet jag säga vad vi har råd med. (6.5.2016)

När föreningen grundades och vi funderade på vad föreningen skulle heta hade vi en uppfattning om att det var mest katter som behövde hjälp. Senare har det visat sig att hundar också behöver hjälp och att även människorna på ön behöver hjälp med att ta hand om både katter och hundar. På den lilla ön Rhodos bor nämligen ca 20 000 hemlösa katter och ca 500 hemlösa hundar som vår förening, andra föreningar⁶ och privatpersoner hjälper och tar

hand om. Därför var det en stor besvikelse för oss när vi i början av verksamheten insåg att föreningen inte skulle kunna anhålla om tillstånd att samla pengar:

Vi kan inte heller anhålla om tillstånd att samla pengar genast 😞 Samfund och organisationer bör ha etablerad verksamhet. Nyligen grundade föreningar kan inte få penninginsamlingstillstånd utan man bör ha idkat föreningsverksamhet åtminstone i ett år 😞 NU MÅSTE VI SATSA PÅ ANDRA SÄTT ATT SKAFFA PENGAR 😊 (11.2.2016)

I meddelandena ser jag tydligt hur vi ständigt sökte rutiner och anpassade oss till de fluktuerande omständigheterna som rådde, speciellt i början. Vi lärde oss nya saker och ibland lärde vi att alla våra planer inte kunde verkställas såsom vi hade tänkt, utan att vi behövde anpassa oss i olika avseenden. Därför behövde vi växa in i rollen som föreningsaktiva och hur vi förvaltade vårt uppdrag och ansvar. Förvaltandet har sedan påverkat de olika rummen på olika sätt och skapat en identitet för oss som förening, både inom den egna kretsen och inför allmänheten.

Ansvaret för både föreningen och de hemlösa djuren grundar sig på vår uppfattning om att hundar och katter är beroende av människorna på många sätt. Den här uppfattningen kan påvisas i flera vetenskapliga undersökningar som gjorts om domesticeringen av katter och hundar⁷. Få djurarter anses nämligen vara så anpassade till att leva sida vid sida med människan såsom hundar och katter är. Anpassningen har gjort djuren beroende av människan både fysiskt och kulturellt under hundratalstusen år (Irvine 2004:12–13; Messent & Serpell 1981:19–20; Pietiläinen 2016).

På grund av domesticeringen och för att vi konkret kunde se och uppleva hur djur led när de försökte klara sig på egen hand, definierade föreningen genast ett centralt mål: att satsa ekonomiskt på att sterilisera och kastrera katter för att så få katter som möjligt ska födas utanför mänsklig omsorg. Att proaktivt jobba för att minska antalet hemlösa djur anses vara det mest etiska sättet att tackla de

hemlösa djurens situation (se till exempel <http://www.esdaw-eu.eu/>). Därför lanserade vi redan första sommaren en kampanj för att själva satsa på kastreringar och steriliseringar, men också för att uppmärksamma frågan inför den lokala befolkningen.

Hej! Jag planerar en sommarkampanj som bäst och den kunde bygga på att i samarbete med veterinärer på Rhodos få de lokala uppmärksammade på de hemlösa djurens situation i stil med "Help a stray – Donate a spay". Vi kunde göra en poster om detta så att veterinärerna kunde hänga upp den på väggar och på dörrar på sina kliniker. Är det inte en bra idé? Giannis [en av våra samarbetsveterinärer] är i alla fall med och jag väntar svar från Athina [en annan av våra samarbetsveterinärer]. Jag har redan börjat jobba på postern 😊 (27.5.2016)

Steriliseringskampanjen är ett exempel på hur välgörenhetsrummet expanderade från att först ha utgjort ett privat rum där välgörenhetsarbetet planerades till att bli ett alltmer offentligt rum där arbetet utfördes. Genom att etablera kontakter och ett socialt nätverk på Rhodos har vi rotat vår verksamhet där och gjort föreningen både känd och anlitad på ön. Numera har vi åtta samarbetsveterinärer och vi känner till alla övriga föreningar och även många av de privatpersoner som jobbar för djurens väl. Därmed har ett lokalt välgörenhetsrum etablerats på Rhodos, ett annat här i Finland och bakom dessa båda, i kulisserna, finns ytterligare ett rum för oss föreningsaktiva. Alla dessa rum är beroende av varandra och de påverkar varandra på olika sätt som jag i de följande avsnitten går mer i detalj in på.

Det känslofyllda rummet i kulisserna

När jag inför arbetet med den här artikeln har läst igenom meddelanden som skickats mellan oss föreningsaktiva, ser jag att ju mera föreningen har gjort och gör, desto mera meddelanden har det skickats. Jag ser också att en stor del av diskussionerna pågår

när vi snabbt behöver besluta om vi till exempel ska eller kan hjälpa till med kostnader av sjuka eller skadade djur. Messenger möjliggör att meddelandena ofta når fram snabbt och att människorna även reagerar snabbt på dem. Också i situationer där vi anstränger oss känslomässigt mer än annars, till exempel i situationer där eutanasi övervägs, skickas många meddelanden för att vi ska hantera ärendet och känslorna tillsammans.

Mycket av vårt arbete i kulisserna handlar om enskilda djur och hur vi kan hjälpa just dem. När vi sedan träffar dessa djur på Rhodos är träffarna emotionellt laddade.

Dåliga nyheter 😞 Joannas [en hemlös katt] högra öga kunde inte opereras. Det togs biopsi för möjlig cancerdiagnostisering. Hoppas det inte är cancer! Resultaten kommer inom två veckor. Maria [som skulle adoptera Joanna] och jag pratar om fortsättningen på lördag. (3.11.2016)

I välgörenhetsarbetets kulisser bearbetas ständigt starka känslor. Vi ställs inför situationer där det kan vara svårt att avgöra vad som skulle vara det rätta beslutet, vad vi egentligen bör göra och vad vi själva anser och känner. Det finns därmed ett stort mått av osäkerhet i kulisserna och det skapar viss trygghet att vi tillsammans i föreningen diskuterar och kommer fram till ett beslut. Dessa svåra situationer gäller inte enbart djur, utan också människorna som vi umgås med i olika sammanhang och under olika tidsperioder:

Det är inte ditt fel! X verkar vara av den typen att man inte kan ge råd av något slag. Hen tycks veta bästa själv även om det nu går helt fel. Vi får hoppas på det bästa 🍊 (24.8.2016)

Jag vet inte... Jag har en så kontroversiell bild av människan, jag vet inte vad jag ska tänka... Hoppas den här episoden slutar lyckligt. Bollen är nu hos hen. (1.5.2017)

Frustrationen som tydligt kan utläsas i meddelandena ovan visar på den tudelning som vi föreningsaktiva ställs inför. I kulisserna kan vi bearbeta negativa känslor och få utlopp för dem, men på scenen försöker vi hålla upp en stabil och gemensam fasad.

Jag hörde idag att katten hade dött redan för två veckor sedan 😞 Konstigt att X inte meddelade oss och det var ändå vi som ursprungligen räddade katten 😞 Vad är det där för sätt... (14.12.2016)

I kulisserna behandlas både negativa känslor och situationer som förorsakar dessa, men även motstridiga känslor. Det ständiga behovet av pengar, som ska täcka kostnader som uppstår av framför allt veterinärbesök, är ett orosmoment som regelbundet bearbetas

i kulisserna. På scenen syns detta i återkommande insamlingskampanjer för olika ändamål. Ibland är oron kopplad till fördelningen av pengar:

Vi har ett positivt problem 😊 Vi har 1800 euro på kontot som vi borde utnyttja före årsskiftet (riktigt allt behöver vi inte använda men merparten). Några katter är på väg för att steriliseras den här veckan men annars har vi inga övriga kostnader... Borde vi köpa mat för hundar och katter och någon hundkoja till sheltern? (18.12.2017)

Ansvar som vi bär för penninginsamlingen är bara ett av de ansvarsområden vi ständigt handskas med. Adoptioner av katter och hundar till Finland är ett annat stort ansvar. Under 2018 har vi nämligen startat med adoptioner till Finland och framför allt i början av adoptionsverksamheten förorsakade arbetet både oro, frustration och ilska:

Igen ställer den där skitstöveln till med bråk när vi försöker få Tracespaper⁸ till [hunden] Luna 🐶 Alltså det här är rena mar-drömmen. Jag måste nu iväg till magistraten för att stämpla en fullmakt! Alltså helt otrolig bullshit!! (29.6.2018)

Det välgörehetsrum vi har skapat i kulisserna fungerar som ett handlingsutrymme för alla de starka och emellanåt motstridiga känslor som verksamheten föder: det är i kulisserna som känslorna bearbetas både på ett individuellt och kollektivt plan. I kulisserna förhandlas även fram lösningar på de problem och utmaningar som vi ställs inför.

Rum för identitetsarbete och terapi

Mycket av det jobb vi gör bland djuren rapporterar vi om och delger på ”scenen” där vi föreningsaktiva agerar som en slags hjältar som räddar utsatta djur från exploatering. Scenen ska dock inte uppfat-

tas som ett enda rum, utan bestående av flera olika rum. Facebook och all den verksamhet som sker där är ett sådant rum. Marknader och andra evenemang som vi deltar i utgör ett annat rum. När vi arbetar på Rhodos skapas ytterligare ett annat rum. Den största och mest betydande scenen är dock föreningens Facebooksida där man även kan följa med verksamheten i realtid. Det är där vi visar upp fasaden och det är där våra följare och kommentatorer blir medaktörer i skapandet och upprätthållandet av scenen.

Vi får ofta höra, både av våra understödare i Finland men också av djurvänner och aktivister på Rhodos, hur fint jobb vi gör, hur mycket människorna uppskattar det vi gör och hur människorna ser upp till oss. Vi får en hel del officiella erkännanden i samband med våra Facebookuppdateringar som ofta lyder i stil med ”Så fint jobb ni gör” och ”Tack för det ni gör”. Kommentarererna är ofta rätt korta men innehåller förutom en kort text också memer såsom hjärtan, katt- och hundikoner och smilies. I samband med insamlingskampanjer uppmanar våra följare varandra att delta: ”Nog måste man hjälpa den där sötnosen”, ”Delad och jag hjälper nog” och ”Hjälp skickad för fyra matsäckar”. Många av kommentarererna är därmed avsedda som sparrande meddelanden, riktade både till oss och andra som följer vår verksamhet. De kan på så sätt sägas ingå i ett ständigt identitetsskapande arbete där bekräftelse av gemenskapen är centralt.

OMG 🙄 Nu blev jag rörd. Till en början lovar jag att bli fadder och förbinder mig 6 månader med 20 euro i månaden... ❤️
♥️ Vem annan går med på samma? Som bilaga här en bild på varför, varför just det här med fadder slog så hårt... Med hjälp av föreningen och X, kom den här kattungen till oss förra sommaren.

Som tillägg till föregående och till kännedom för er alla. Föreningen och många andra ❤️ ♥️ gör ett väldigt viktigt arbete bara av kärlek för djur och på grund av godhjärtlighet. Att donera en liten summa en gång eller genom att bli fadder till en katt för

saker vidare så att också våra små håriga vänner skulle ha en chans.

Det som personen ifråga skriver blir nästan som en manifestation som hen vill dela med sig till de andra som följer vår verksamhet. Ibland får dessa manifestationer formen av personliga löften om fortsatt stöd för föreningen.

”Tack till föreningen för det fina jobbet! Som ett nyårslöfte lovar jag att hjälpa även nästa år . Åtminstone far jag till piren med mat !”

”Helt underbart. Fint fixat. Tack till alla. Jag deltar i insamlingen också nästa år nu när jag väl kommit igång.”

Det pågår sålunda ett identitetsarbete i detta rum för välgörenhet och kanske ryms det även här, i likhet med det privata rummet, ett inslag av terapi eller bearbetning av starka känslor. Flera kommentarer bär spår av känslodrivna altruism, det vill säga omtanke och kärlek inför behövande andra. I detta fall är det utsatta djur, men också inför det arbete föreningen utför. Detta ska inte överraska, allt välgörenhetsarbete bygger i någon mån på altruism (se t.ex. Habermann 2001; Nylund & Yeung 2005). Med utgångspunkt i kommentarerna på hemsidan förefaller sympati och empati vara viktiga drivkrafter, men förutom detta berörs också maktlöshet, sorg och otillräcklighet.

Åh, om jag bara kunde hjälpa, jag är ledsen och gråtfärdig En katt är redan på väg därifrån, hoppas katten [som bor på butiken Lidl's gård] hittar ett bra och kärleksfullt hem

Ni gör ett så härligt jobb... jag kan inte titta på bilderna utan att gråta och tänka att tänk om jag också kunde lämna allt annat bakom mig och dedikera mitt liv till att hjälpa djur...

Facebooksidan kan på detta sätt karaktäriseras som ett välgörenhetsrum som fyller en både terapeutisk och identitetspolitisk betydelse för våra följare, men även för oss som är verksamma i föreningen. I samband med att vi postade inlägg från vår senaste resa till Rhodos våren 2018, överöstes vi av uppmuntrande kommentarer speciellt när vi skrev om vår egen känsla av otillräcklighet, oro och sorg för hur djur behandlas.

Det är fint att ni hjälper dessa gatudjur ❤️ Även om det känns omöjligt så är er hjälp av stor nytta för var och en av de djur ni hjälper 🐾🐾🐾 Tur att vi är en stor grupp och tillsammans får vi mycket till stånd ❤️ Låt oss fortsätta göra gott tillsammans ❤️

Tack till er för att ni hjälper, världen är en bättre plats på grund av er ❤️. Låt oss tillsammans hjälpa hemlösa djur, de är alltid i tankarna 🐾🐾🐾

Att bli bekräftad känns bra – som klappar på axeln och som tröstande kramar – och bekräftelsen ger oss självförtroende. Men vad händer då när vi utsätts för kritik och vårt arbete, våra beslut och våra känslor sätts ordentligt på spel?

Ett kritiskt rum

Förutom alla de bejakande, sparrande och berömmande kommentarerna får vår verksamhet och våra inlägg på Facebook ibland också offentligt ris. Det intressanta med den officiella kritiken är att våra följare ofta försvarar oss genom att kommentera. Ibland hinner vi knappt med i diskussionen. Så var fallet nyligen när vi rapporterade om att politikerna i Grekland hade fört fram en lagförändring som skulle försvåra och försämra gatudjurens levnadsvillkor mycket markant.

Dessa hundar skäms bort i alla länder och en stor del av barnen blir utan vård. Eutanasi är en bra lösning.

Den här kommentaren blossade upp en livlig diskussion och visar hur emotionellt laddade många kommentarer är. Den visar även hur rakt och rent av elakt människorna skriver när de förhåller sig passionerat till någon sak – i detta fall till djurens rättigheter och människors möjligheter att hjälpa hemlösa djur i Grekland.

Helt onödigt av dig. Om du vill förbättra barnens ställning, så gör något själv, men försök inte bestämma över vad andra människor får fästa uppmärksamhet vid.

Av din kommentar förekommer det inte om du önskar eutanasi till hundar eller barn 😊 I varje fall önskar jag att du gör din del och ger av din tid och dina pengar till barnen. Alla må rikta sina intressen till det goda ändamålet som man själv upplever att står en nära.

Ibland funderar man att vissa människor som helt tydligt saknar något i deras empatiförmåga också kunde röjas undan med hjälp av eutanasi 🙄

I detta fall valde föreningen att inte kommentera eller på annat sätt delta i diskussionen. Det berodde dels på att vi aldrig hann med i de livliga diskussionerna och motargumentationerna. Vi kom med för sent och då var frågan redan löst, egentligen. Personen som blev utskälld svarade heller aldrig på den kritik hen fick. Vi skulle också ha haft svårt att ta ställning, även om vi till grunden delar samma värderingar.

Det händer ibland att liknande kritiska kommentarer blossar upp och ger upphov till många kommentarer som försvarar det vi har fört ut i form av ett inlägg. Vi kan också dras in i diskussioner som vi inte understöder på något vis, som inte representerar våra värden eller våra tankar, och då måste vi avgöra vad vi gör med dem. Det händer mera sällan att diskussionerna spårar ut helt och hållet, men om sådant händer ingriper vi och endera svarar och/eller tar bort kommentarerna. En vanlig kommentar som alltid nu och då dyker

upp i samband med våra uppdateringar gäller adoptioner av katter till Finland.

Inte behöver man väl ta hit katter för i Finland finns det också tusentals hemlösa [katter] 🐱

När vi får dessa kommentarer vet vi hur vi ska svara, vi har utvecklat en slags repertoar. Vår förening finns till för att hjälpa djuren på Rhodos och om någon vill adoptera en katt eller en hund därifrån får hen göra det och vi hjälper till. Samtidigt vet vi vad kritiska röster som den ovan talar om, det vill säga att katter överges och lever hemlösa även hos oss, och det vill vi inte förneka eller underskatta. Därför har vi bestämt att också ibland dela inlägg om inhemska katter för att visa att vi även bryr oss om dem. Detta är ett exempel på att vår verksamhet påverkas av det som sker på scenen och att vi behöver agera snabbare än i kulisserna eftersom vi är i strålkastarljuset.

Det vi mera sällan visar upp på scenen är hur mentalt och känslomässigt ansträngande detta arbete är, sådant förpassas, som framgått, till arbetet som utförs i kulisserna. Ibland får vi jobba hårt för att hålla tillbaka den ilska och det förakt som människors agerande och deras skrivelser ger upphov till. Vi måste förbli diplomatiska, även om våra värden, vårt sätt att jobba och våra beslut ifrågasätts och anklagas. Vi vill inte heller göra våra följare oroliga för att vi inte skulle orka med detta arbete och därför väljer vi att föra fram bara en bråkdel av alla de känslor av otillräcklighet som vi ofta känner. Detta är ett medvetet och taktiskt val.

Ibland känns det extra tungt att lotsa föreningen och när våra beslut kritiserar hårt. Jag vill lyfta fram en diskussion som pågick under en septemberdag i 2017 mellan mig och en person som väldigt starkt tog ställning till skötseln av en hund som en dryg månad innan hade anlänt till Åbo för att få vård för sin ryggskada som inte kunde skötas på Rhodos. Personen som gick till attack mot oss och vår verksamhet är den enda vi har hittills behövt spärra från att kunna kommentera våra inlägg eftersom hon anklagade oss för saker hen

Steriliseringar av katter kan ibland ge upphov till häftiga diskussioner mellan lokalbefolkningen och oss eftersom en del av människorna på ön fortfarande anser att man inte borde sterilisera katter för att det är onaturligt.

ingenting visste om och gjorde detta på ett mycket allvarligt sätt. Eftersom hen inte längre kunde kommentera offentligt på vår sida, tog hen till mejl och inledde med att skriva:

Hej! Eftersom ni så diskret avlägsnade min kommentar från er Facebooksida, så tar jag kontakt den här vägen [per mejl]. Vore det inte dags att söva ner Elsa? Det har redan blivit klart, att den aldrig kan bli bättre och hon är ändå en ung och energisk hund...

Jag hoppas att djurskyddsmyndigheterna ingriper i er verksamhet för det där är djurplågeri... Jag hoppas ni gör det rätta beslutet utan större drama och förödmjukelse, ännu är det inte för sent. En stor grupp av människor tycker redan att er verksamhet är oetisk, förstås har ni också anhängare...

Vårt svar till personens första mejl tog en tid att skriva och vi funderade väldigt noga efter hur vi skulle formulera oss och hur långt eller kort vi skulle svara. Svaret vi skrev var:

Hej, vi tog bort dina kommentarer för Facebooksidan för Elsa är enbart avsedd för de som är intresserade av Elsas välmående, inte för obehöriga kommentarer. Vi gör vårt bästa för att hjälpa Elsa och rehabiliteringen visar hur långt vi kan komma. Programmet för rehabiliteringen görs med experts anvisningar och med deras råd...

Detta svar tillfredsställde dock inte utan personen utan hen skrev ett ganska långt mejl som avslutades med:

Fy fan! Ni borde skämmas! Jag hoppas verkligen att någon inbegriper i det där och sätter gränser för när hjälp blir djurplågeri... Jag är inte en veterinär men jag meddelade alla veterinärer ni gjort reklam för att deras verksamhet är oetisk eftersom de inte rekommenderar eutanasi för ett sådant fall... Jag kommer också att ge feedback för massören som masserade hunden, som skollade hunden och till polisen som beviljat er tillstånd att samla pengar. Jag kommer också att ge feedback till djurskyddsmyndigheterna och kräver att något görs åt saken...

Vi gjorde vårt allra bästa för att hjälpa hunden Elsa så mycket som möjligt. När hon plötsligt och oanat dog i december 2017 var förlusten en väldigt tragisk och sorglig sak för många av oss i föreningen. Personen som anlagat oss för djurplågeri och oetiskt agerande, återvände samma dag som Elsa hade dött och då informationen om hennes död hade nått ut i Facebook med

att skriva ”Fint att ni lät Elsa gå, så hemskt att ni lät henne lida så länge...”

I situationer som dessa är det svårt att hålla upp en fasad, att vara diplomatisk och att förstå varför vi behöver stå ut med allt möjligt och varför vi ska filtrera bort så mycket av våra känslor på scenen – speciellt genast efter att vi förlorat en kär hund som betytt mycket för oss. Det är så lätt att kritisera, speciellt på Facebook, och efter fallet med Elsa har vi förstått hur viktigt det är att välja sina ord rätt, att stå bakom dem och att minnas att någon kan tänka helt motsatt om samma sak. På scenen bör vi veta vem vi är och stå bakom det. Där ska vår image vara pålitlig, stabil och behaglig.

Att förhandla mellan olika rum

Välgörenhetsarbetet bland djuren har sedan föreningens grundande blivit vardag för mig, en tillvaro där det konkreta arbetet görs i samarbete med våra medlemmar på Rhodos, med lokala djurskyddsaktörer och med frivilliga personer som jobbar för att hjälpa djur på olika sätt. Vi blir och intar rollen av att vara djurens röst i en värld som människan har kontroll och makt över. Därmed utövar vi även makt över djuren men i avseende att hjälpa dem.

På scenen är det viktigt att förbli diplomatisk, att kunna ta människornas reaktioner på rätt sätt och att agera eller att välja att inte agera i rätt stund. Det är där vi mest av allt behöver vara neutrala men bestämda. Vi står bakom vår sak, vi försvarar vår verksamhet vid behov och strävar efter att informera om saker på ett trovärdigt och uppriktigt sätt. Samtidigt tänker vi noga efter hurdan informationen våra inlägg har och hur vi berättar om vår verksamhet så att det vi berättar ska upplevas intressant och tilltalande. I våra rapporteringar, inlägg och framför allt i samband med lanseringar av insamlingskampanjer använder vi oss av olika strategier och taktiker för att nå ett önskat resultat.

På back stage pågår ständigt det så kallade grovarbetet med föreningen och det är i kulisserna som vi bearbetar en stor mängd information som vi sedan agerar efter. I kulisserna pågår ständigt livliga diskussioner i messengergrupper och per mejl. Det är där vi ingår i ett större kollektiv av aktivister som har som ett gemensamt mål att hjälpa djuren. Det är också där vi konfronterar varandra, frågar om råd och uppmuntrar varandra. Även där förblir vi diplomatiska men partiska eftersom vi enklare där kan välja vem vi umgås med, hur mycket och vad vi berättar för varandra. Det är i kulisserna som vi får utlopp för alla slags känslor och åsikter, men även där för vi i första hand en talan i föreningens namn och inte enbart som privatpersoner, vilket kan både försvåra och underlätta vår argumentation.

Både scenen och kulisserna påverkar vårt agerande och vi idkar välgörenhet på olika sätt på de olika arenorna. Det som vi presenterar på scenen är bara en liten del av det jobb som görs i kulisserna. Därför känns till exempel offentliga klagomål i samband med våra Facebookuppdateringar speciellt sårande eftersom vi är så mycket mer än det vi ser ut att vara. Samtidigt bör vi även ha förståelse för att händelser, beslut och åtgärder som görs i kulisserna inte kan nå fram till dem som betraktar scenen. Vi som jobbar inom föreningen agerar både på scenen och i kulisserna men våra följare på Facebook ser bara det vi delar med oss på scenen.

På scenen håller vi aktivister och liksinnade ihop men bakom kulisserna pågår många parallella och ibland även kontroversiella processer. I det pågående välgörenhetsarbetet utvecklas och förändras vi som individer och därmed utvecklas och förändras också ”varandet” och ”tillhörandet”. Den personliga utvecklingen påverkar även föreningen och dess verksamhet i allra högsta grad.

De både scenerna, både fram- och baksidan, står i en konstant relation till varandra och påverkar varandra på många olika sätt. På front stage väljer vi sätten för ”ways of being” men på back stage väljer vi ”ways of belonging” (jfr Levitt & Glick Schiller 2004:1010–1017). Därmed är fasaden mer polerad och genomtänkt och kulisserna mer kontroversiell och mångdimensionell. Det autoetnogra-

fiska perspektivet på både scenen och kulisserna, framför allt på kulisserna, ger dessutom en mångfacetterad bild av dem.

På scenen och i kulisserna väljer vi olika framträdanden och manér för att influera, påverka och uttrycka oss på ett visst sätt. Vi upprätthåller en social fasad som Goffman beskriver att tenderar bli institutionaliserad så till vida den ger upphov till abstrakta, stereotypiserade förväntningar, och den tenderar att anta mening och stabilitet oberoende av vilka specifika uppgifter som för tillfället råkar utföras i dess namn. Då blir fasaden en kollektiv representation och en realitet av egen kraft (1974:33). Att vi etablerat speciella sociala roller som föreningsaktiva påverkar sätten för hur vi bemöts på de olika scenerna. Dessa roller måste vi anpassa oss och agera efter.

Noter

1 Föreningens namn byttes till Rodoksen kodittomat eläimet ry (The Rhodian Stray Animal Association in Finland) 24.4.2018. Föreningen registrerades i Patent- och registerstyrelsen 9.2.2016 med namnet Rodoksen kodittomat kissat ry. Namnbytet föranleddes av behovet av att namnet ska bättre motsvara verksamheten som även görs bland hemlösa hundar och därför byttes namnet till Rodoksen kodittomat eläimet ry. www.rodoksenkodittomatelaimet.fi

2 Med hemlösa djur avses domesticerade djur, både katter och hundar, som inte har någon given ägare och/eller som inte tas hand om en människa. En gatukatt eller -hund är hemlös i den bemärkelsen att djuret inte har ett hem hos en människa. För djuret kan en park, en gata eller en övergiven tomt fungera som ett hem (se t.ex. *Random House Webster's concise college dictionary* 1999, 809).

3 I användningen av kommentarer och meddelande strävar jag efter att på ett forskningsetiskt sätt behandla dem genom att anonymisera alla skribenter och genom att varsamt och med eftertanke använda mig av dem. Samtidigt är de flesta av dessa kommentarer synliga för alla som besöker vår sida och då är de allmänt tillgängliga. Meddelanden som vi får via Facebook (messenger) och per e-post läses av enbart två människor (av mig och föreningens sekreterare) och här lyckas anonymiseringen ännu bättre.

4 Se t.ex. Ellis 2004.

5 Jag har skrivit en artikel som delvis beskriver dessa praktiker och rutter i en annan artikel som ges ut i boken *Liikettä rajapinnoilla*. Ethnos-toimite, 2018.

6 Det finns åtminstone 7 olika föreningar och ett relativt stort antal privatpersoner som jobbar med djurskyddsfrågor på Rhodos. Kommunen förestår en av dessa i samarbete med Rhodes Animal Welfare Society och upprätthåller öns

största hundshelter med ungefär 350 hundar.

7 Domesticeringen av katterna räknas ha börjat ca 5000 år före tideräkningen i Egypten där man började domesticera vilda katter för att hålla råttor och möss borta från sädeslagren. Domesticeringen av katterna inleddes därmed med jordbruket medan domesticeringen av hundar inleddes redan innan som en del av deras förmåga att jaga och vakta. (Pietiläinen 2016)

8 Med Tracespapper avses det officiella hälsointyget som krävs i alla kommersiella adoptioner och där djur transporteras mellan olika länder. För mera information, se <https://www.evira.fi/sv/djur/inforsel-och-utforsel/> (20.9.2018)

Käll- och litteraturlista

Otryckta källor

Messenger- och e-postmeddelanden 2016–2018. I författarens ägo.

Mediematerial

ESDAW-EU, <http://www.esdaw-eu.eu/> (20.9.2018)

Evira, <https://www.evira.fi/sv/djur/inforsel-och-utforsel/>, (20.9.2018)

Facebook, <https://www.facebook.com/rhodianstrayanimalfinland/>, (20.9.2018)

Rodoksen kodittomat eläimet ry, <https://www.rodoksenkodittomatelaimet.fi/>, (20.9.2018)

Litteratur

Ehn, Billy & Löfgren, Orvar 2012. *Kulturanalytiska verktyg*. Lund: Gleerup.

Ehn, Billy 2014. Arjen yllätyksiä – huomaamattoman etnografia ja kulttuurianalyysi. *Moniulotteinen etnografia*. Pilvi Hämeenaho & Eerika Koskinen-Koivisto (toim.) Helsinki: Ethnos ry. 59–75.

Ellis, Carolyn 2004. *The ethnographic I: A methodological novel about autoethnography*. Walnut Creek: AltaMira Press.

Fingerroos, Outi 2003. Refleksiivinen paikantaminen kulttuurien tutkimuksessa. *Elore* 10(2). http://www.elore.fi/arkisto/2_03/fin203c.html (4.6.2016).

- Fingerrros, Outi & Jouhki, Jukka 2014. Etnologinen kenttätyö ja tutkimus. *Moniulotteinen etnografia*. Pilvi Hämeenaho & Eerika Koskinen-Koivisto (toim.) Helsinki: Ethnos ry. 79–108.
- Goffman, Erving 1974. *Jaget och maskerna. En studie i vardagslivets dynamik*. Stockholm: Rabén & Sjögren.
- Habermann, Ulla 2001. *Om postmoderne helgen? Om motiver til frivillighed*. Lunds universitet: Socialhögskolan.
- Howes, David 2003. *Sensual Relations. Engaging the Senses in Culture and Social Theory*. Ann Arbor: University Michigan Press.
- Irvine, L. 2004. *If you tame me. Understanding our connection with animals*. Philadelphia: Temple University Press.
- Levitt, Peggy & Glick Schiller, Nina 2004. Conceptualizing simultaneity: a transnational social field perspective on society. *International Migration Review* 38(3). 1002–1039.
- Messant, Peter & Serpell, James 1981. An historical and biological view of the pet-owner bond. *Interrelations between people and pets*. Fogel, Bruce (ed.) Springfield Illinois: Charles C. Thomas.
- Mäki, Maija et al. (toim.) 2019. *Liikettä rajapinnoilla*. Helsinki: Ethnos-toimite.
- Nylund, Marianne & Yeung, Anna Birgitta 2005. *Vapaaehtoistoiminta: anti, arvot ja osallisuus*. Tampere: Vastapaino.
- Pietiläinen, Petri 2016. *Kissojen maailmanhistoria*. Porvoo: SKS.
- Pink, Sarah 2009. *Doing sensory ethnography*. Thousand Oaks, CA: Sage Publications.
- Random House Webster's concise college dictionary* 1999.
- Uotinen, Johanna 2010. Aistimuksellisuus, autoetnografia ja ruumiillinen tietäminen. *Elore* 17(1). 86–95.
- Ylönen, Maarit E. 2004. Sanaton dialogi. Tanssi ruumiillisena tietona. *Studies in Sport, Physical Education and Health* 96. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.

